

НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ

ИЗПОВЕДИТЕ НА ДУХА – МУЗИКАЛНА ИМПРЕСИЯ НА НАСТРОЕНИЯ И ЧУВСТВА

Поезията на Николай Лилиев обръща най-светлия поглед на творческия взор към смъчаната, притихнала в изповедно очакване, човешка душа. Преди да се родят думите, преди словото да изповяда тайната на духа, музика обръща потналата в тишина и дълбок унес човешка мисъл. Евангелска чистота полхва от мъчаливия взор на духа. Той „вижда“ звука, чува музиката на мисълта и се отронва първият трепет на проговорилото мълчание. Звукът разкъсва тишината. Тя започва да „звъни“, да „говори“ и хор от звуци като бликнали светлини обливат душата на твореца.

Започва изповедта на невидимото, неуловимото, на съкровено смирение в необозримата духовна вселена на Лилиевата поезия. Импресията на чувството деликатно извайва трепетите на душата. Те припламват сред бялото съзерцание на мисълта. Изпъват ангелското безплътие на духа с многоцветието на порива. Мечтата се ражда от музиката на звука, обагрил смирената копнежност на потиснатото желание с пълнокръвието на порива. Той се изпълва с живот и ангелският лъх на смирено мълчание прелива в първите изповедни слова на Лилиевия стих. От музиката на чувството, от багратата на лирическото настроение се е родило поетичното слово. То вае с поетичния ритъм на изповедта „Духовните пейзажи“ на човешкия мисловен взор. Озвучава импресионистичните видения на душата преди всичко с музиката на поетичните образи, които, разтворени в „бялата“ тишина на мълчанието, изтръгват „звъна“ на „тихия пролетен дъжд“, извайват предусещането за идващо „светло утро“, за да очертаят есенната печал на „сплътени тъми“ и „кръгозори надвесени“.

Музикалният ритъм на поетичното слово при Лилиев е универсалният език за изява на човешкото, скрито в мисловните дълбини на духа. Лиричната визия за света на хуманното в поетичните миниатюри „Тихият пролетен дъжд“, „Светло утро“ и „Кръгозори надвесени“ носи ценностен критерий за националния хоризонт на духовността в контекста на общочовешкото. Универсумът на човешкия ценностен свят, разделен условно на незримо духовно безплътие и видима земна страст на мисъл и съзнание, изправя поетичният АЗ на Лилиев пред собствената му интелектуална и човешка драма. Той трябва да изповяда съмненията на духа си и да признае треховните страсти на мисълта. Ценностната система на личността е в кризис. Поставени са на изпитание волята за реален живот на духа и възможностите за съизмерване хуманното в личността АЗ с универсалното в мисловния порив на човешката душа.

В поезията на Лилиев съжителстват самотата на човешкото духовно смирение и „мировата скръб“ на световната душа. Индивидуално и универсално се срещат в полето на поетичното преживяване. Споделят тъгата от натрупаното мълчание и в общата им изповед се ражда музиката на стиха. Той е спасението, очистителната стихия от тъмни предчувствия и потиснати усети за нова болка и мисловна тъга. Лилиевият стих надмогва „мировата скръб“ на духа и „чува“ гласа на раждаща се нова музика в човешката душа. Тя ид-

ва от болката и страданието, но носи светлия хоризонт на родената витална сила на пробудената за живот душа:

*Тихият пролетен дъжд
звънна над моята стряха,
с тихия пролетен дъжд
колко надежди изгряха!*

В тишината на очакването „звъни“ гласът на пречистващата стихия на живота. Ражда се хармоничното единение между човек и природа. Болката отстъпва. Дъждът донася сила за духа, отнема усещането за самота и приобщава човека към вечния ритъм на природния кръговрат. В него е универсалната мяра за живота. Духът полита, надскача тясното ограничено поле на индивидуално личното и се озовава в безкрайната духовна вселена на човешката нравственост. „Изгрява“ надеждата. Но тя е донесена от живителната влага на вечното природно начало, на дъжда, на сътворението, на новораждането. В „пеещата“, като тържествен звън, стихия на дъжда Лилиев незримо е очертал универсалното пространство на вечния духовен празник на човешката душа. Акварелен е поетичният рисунок. Той се променя, движи, но всеки път донася живителната сила на надеждата, като пролетния дъжд, „звъннал“ в тихото уединение на душата.

Музикалният ритъм на стиха внушава усещане за движение, за вечно сливане стихийте на духовното и природно начало в човека и неговия мисловен свят, но и непрекъснат преход между индивидуално лично и общочовешки духовно. Ценностната мяра за човека е в хармонията между природа и дух. Те създават пълнокръвието на човешкия живот. Изграждат универсалното битие на неговото съществуване. Затова и в новия ритъм на пробудената се за живот човешка душа се вслушва „земята и тръпне“. Започва вечната приказка за човешкия живот без начало и без край:

*Тихия пролетен дъжд
суша земята и тръпне,
тихият пролетен дъжд
пролетни приказки шепне.*

Поривът за живот е безкраен и вечен като болката и радостта, които съпътстват човека от раждането до смъртта. Сменят се поколенията в кръговрата на живота, както покрусата и тъгата сменят радостта и надеждата. Но жаждата за живот във вечния устрем на духа остава. Библейското начало на живота е дискретно закодирано от Лилиев в символния образ на „тихия пролетен дъжд“. Той носи и отнема надежда, но кръговратът на живота не спира. Човешкото съзнание се изпълва с желание за вечно движение към безкрайния хоризонт на универсално хуманното и общочовешкото. Изгялата надежда и стъмената от болка душа са ново изпитание за човека и универсалната природа на хуманната му същност. Лилиев стига до дълбоко философското прозрение, че в болката и в силата за надмогване на страданието е голямата истина за ценностните устои на човека и света:

*В тихия пролетен дъжд
съзи, възторг и улаха,
с тихия пролетен дъжд
колко искрици изтъяха!*

В най-тъмните мигове на стаена тъга се ражда предчувствието за „Светло утро“:

*Светло утро, ти прокуди
всяка пара и мъгла –
пеперуги, пеперуги,
тънки сребърни крила.*

Отново се разтваря светлият хоризонт за ново очакване, за нова промяна пред духовния взор на лирическия АЗ:

*Ти безбрежна шир събуди,
звънна в моите стъкла –
пеперуги, пеперуги,
тънки сребърни крила.*

Пробужда се нова музика като химн на радостта в човешката душа. Този път музикалното настроение изплита многоцветна плетеница – „тънки сребърни крила“ – в скръбното мълчание на притихналия в дълбоко смирение страдащ дух. Символно духовната болка е изразена чрез лирическото послание на универсалния образ на „всяка пара и мъгла“. Сетивно и болезнено е усещането за носения духовен кризис. Музикалният мотив на страданието е дълбоко потиснат, останал сякаш без глас. Но потоците бликнала светлина докосват мълчанието. Отново тишината е разкъсана и в Лилиевия стих „звънна“ светлият глас на радостта. Душата пее в многоцветието на „цъла мрежа светили“ за докосването на човека до мимолетните мигове на щастие. Радостта е светлина, потопила душата в музикалната импресия на лирическото изживяване:

*Затрептяха изумруди,
цъла мрежа светили –
пеперуги, пеперуги,
тънки сребърни крила.*

Но в пробудената музика на радостта поетичният АЗ на Лилиев съзира ниския хоризонт на тъмни „Кръгозори надвесени“. Идва ново изпитание за ценностната система на личността. Нова тъга „ръми“ в смъчаната му душа. Нов музикален ритъм изпълва духа и минорното настроение прелива в усещането за вечна тъга и „мирова скръб“ на душата. В самотата и болката хората стават еднакви. Универсално е полето на страданието, но национална е мяратата за сила на духа, надмогваща кризиса на личностния АЗ. В импресията на чувства и настроения Лилиев откроява минорната гама в музиката на своята душа:

*Кръгозори надвесени
и сплътени тъми.
Ръми,
есен е.
В глухи жалби унесени,
ние бродим сами.
Ръми,
есен е.*

Поезията на Лилиев е част от болката и радостта на човека. Душата му, макар и в „глухи жалби“ унесена, познава и предчувствието за „светло утро“, в което „звъни“ „тихият пролетен дъжд“ на раждащата се мечта. Човешкото щастие е съкровена тайна в поетичните изповеди на Николай Лилиев и неговата скръбна смирена душа.